

УДК 339.187.61.

Н. В. Добіжа,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту, Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету, м. Вінниця

К. В. Лозінська,

викладач, Вінницький коледж економіки та підприємництва Тернопільського національного економічного університету, м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ЛІЗИНГОВИХ СХЕМ У РАМКАХ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

N. Dobizha,

Ph.D., associate professor, assistant professor of finance and credit,

Vinnitsia Training and Research Institute of Economy, Ternopil National Economic University, Vinnitsa

K. Lozinski,

teacher, Vinnitsia College of Economics and Business Ternopil National Economic University, Vinnitsa

FEATURES OF LEASING SCHEMES IN THE MANAGEMENT OF INVESTMENT BY FIRMS

Істотним елементом інвестиційної політики підприємства є процес розробки та реалізації інвестиційних проектів. Лізинговий проект, як і будь-який інший інвестиційний проект, може розглядатися в якості об'єкта управління з різних сторін, що відображають сутність проведених заходів і склад розроблюваної документації. Ефективність управління лізинговим проектом визначається як його характеристиками, так і вибраним управлінським підходом.

An essential element of the investment policy of the company is the development and implementation of investment projects. Leasing a project like any other investment project can be considered as a control object from different angles, reflecting the nature of the activities and composition of the developed documentation. Effectiveness of the leasing project is defined as its characteristics and selected management approach.

Ключові слова: інвестиційна політика, лізинговий проект, інвестиційний проект, управління лізинговим проектом, лізинговий платіж.

Key words: investment policy, project leasing, investment project management project leasing, lease payment.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Для прийняття рішення про спосіб інвестування в умовах ринку необхідна їх оцінка та вибір найбільш ефективного варіанту. При цьому на перший план висувається проблема визначення методу оцінки, найбільш повного врахування впливу негативних і позитивних факторів на кінцевий результат. На ринку фінансових інструментів в сучасних умовах провідну позицію займає лізинг. Насамперед, лізинг — це форма інвестування, один

з каналів надходження засобів до підприємств. Тому саме лізинг можна розглядати як один з найефективніших способів виходу підприємства зі стану кризи. Саме тому глибоке наукове опрацювання інвестиційних можливостей лізингових операцій в сучасних умовах розвитку економіки, розробка практичних і теоретичних основ їх розвитку і впливу на стан інвестиційного потенціалу підприємства є актуальною і практично важливою задачею.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням фінансування інвестицій та застосуванням лізингу зокрема займалися відомі зарубіжні вчені, такі: як Х.-Й. Шпіттлер, Т. Кларк, Р. Брейлі, Л.-Дж. Гітман та ін. З переходом країн СНД до ринкових відносин розв'язанню даних питань були присвячені роботи багатьох російських (В. Газман, Н. Адамова, М. Агафонова, Е. Кабатової, А. Митяков та ін.) і вітчизняних (Б. Луціва, А. Пересади, Н. Внукової, І. Бланка, Г. Куліш О. Шкуратов, А. Барабаш, М. Пастернак, І. Покотило тощо) науковців.

МЕТА СТАТТІ

Дослідження особливостей застосування лізингу як інвестиційного інструменту, а також найефективніших методик здійснення лізингових платежів.

ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Аналіз особливостей ринку лізингових послуг показав, що лізинг в даний час є одним з небагатьох способів довго- та середньострокового фінансування, доступних українським підприємствам. У більшості випадків лізинговий договір укладається строком на 3 роки і найчастіше дорівнює або незначно менше терміну амортизації предмета лізингу. Широкий спектр обладнання, що підпадає під сферу дії лізингових компаній, 50 % з якого складає виробниче обладнання, говорить про те, що лізингові компанії фінансують реальний сектор економіки. Лізинг продовжує бути альтернативним механізмом фінансування підприємств малого та середнього бізнесу, про що свідчить аналіз портфелів угод проаналізованих лізингових компаній. Більшість лізингових угод фінансується українськими банками і виражається в гривнях, без встановлення валютного еквівалента, таким чином, підприємства-лізингодержувачі застраховані від ризику зміни курсу валюти [5].

На сьогоднішній день банки не готові надавати кредитні ресурси по всіх угодах, запропонованим лізинговими компаніями, з ряду причин: від сумніву в платоспроможності майбутнього лізингодержувача до обмеження розміру кредиту на одного дебітора.

Таким чином, лізингові компанії змушені вишукувати нові способи залучення необхідних грошових коштів для придбання лізингового майна. Такими є договори позики та фінансування під відступлення грошової вимоги (факторинг), а також корпоративні форми фінан-

сування шляхом збільшення статутного капіталу і розміщення облігацій.

У силу того, що лізингові угоди носять тривалий характер, а банки вкрай неохоче йдуть на надання "довгих" кредитів або ж взагалі неможливо залучити банківський кредит, необхідність виникає у застосуванні до предмета лізингу особливих правил амортизації, що дозволяють скоротити термін лізингової угоди, а значить, і термін кредитування.

Досліджуючи види лізингу, слід зазначити, що на сучасному етапі його розвитку лізингові операції можна характеризувати за двома ознаками: лізинг з неповною окупністю, лізинг з повною окупністю. Розгляд етапів, загальної схеми лізингового процесу і особливостей структури лізингових відносин дозволило виявити сутність лізингу як форми інвестиційних відносин. Успішне функціонування лізингу як форми підприємницької діяльності значною мірою визначається і тим, наскільки ефективною є система управління [3].

Одним з основних умов функціонування лізингової діяльності є лізингові платежі, одержувані власником об'єкта лізингу. У ході дослідження були виявлені основні фактори, що враховуються при розрахунку лізингової плати. Нами виявлені варіанти схем розрахунку графіків платежів, відзначені позитивні і негативні сторони і запропоновано вирішення проблем, пов'язані з реалізацією тієї чи іншої схеми. Так, наприклад, на формування графіка лізингових платежів, крім тривалості терміну лізингового договору, впливає і його співвідношення з терміном повної амортизації і терміном банківського кредитування, тобто можливі такі варіанти розрахунку графіків лізингових платежів:

- 1) термін кредиту = термін лізингу = термін повної амортизації;
- 2) термін кредиту < термін лізингу = термін повної амортизації;
- 3) термін кредиту = термін лізингу < термін повної амортизації;
- 4) термін кредиту < термін лізингу < термін повної амортизації.

При обліку предмета лізингу на балансі лізингодавця вибір того чи іншого варіанту робить помітний вплив на формування лізингових платежів, оскільки різниця в термінах кредитування і самого лізингу веде до відмінності в порядку визначення доходів, витрат і прибутку лізингової компанії. Така ситуація, звичайно ж, позначається і на привабливості

лізингової схеми для потенційних лізингоотримувачів.

1. Термін кредиту = термін лізингу = термін повної амортизації.

Така ситуація є найбільш зручною для лізингодавця, оскільки порядок визначення прибутку лізингодавця при формуванні фінансових результатів з метою податкового обліку, відповідає реальній прибутку лізингової компанії.

Для цілей визначення об'єкта оподаткування з податку на прибуток лізингові платежі є доходами від реалізації, оскільки являють собою виручку від реалізації послуг, що надаються лізинговою компанією на постійній основі. Зазначені доходи зменшуються на величину зроблених і документально підтверджених витрат. Зокрема, на витрати можуть бути віднесені амортизаційні відрахування, відсотки за залученими кредитами, які можуть зменшити оподатковувану базу лізингодавця.

Таким чином, сума всіх витрат і прибутку лізингодавця дорівнює доходам від реалізації лізингодавця (лізинговим виплата), тобто віднімаючи з щомісячних платежів амортизаційні відрахування, відсотки, податки і т.д., лізингодавець одержує щомісячний фінансовий результат для налогобложения, відповідний реально закладеної в графік лізингових платежів щомісячної маржі [6].

2. Термін кредиту < термін лізингу = термін повної амортизації.

Дана ситуація може бути викликана неможливістю залучення лізингодавцем позикових джерел для фінансування лізингової угоди на термін, що дорівнює терміну амортизації устаткування. Для лізингоодержувача позитивним моментом буде те, що більш короткий термін договору, найімовірніше, вплине на зменшення лізингових платежів. Для розрахунку графіка лізингових платежів використовуються ті ж принципи, що і в першому випадку, але тут виникають складнощі з утворенням "надприбутки" лізингової компанії.

Для такої ситуації характерно те, що щомісячні лізингові платежі протягом терміну кредитування перевищують щомісячні витрати і маржу лізингодавця, а після закінчення терміну кредитування, навпаки, стають набагато менше.

3. Термін кредиту = термін лізингу < термін повної амортизації

Дана ситуація так само, як і попередня, може бути викликана неможливістю залучення

лізингодавцем позикових джерел для фінансування лізингової угоди на термін дорівнює терміну амортизації устаткування або ж, навпаки, небажанням або неможливістю лізингоодержувача розраховуватися за довгострокові кредитні ресурси, рівні за тривалістю терміну повної амортизації лізингового майна. Однак зазначена ситуація, при якій термін договору лізингу менше терміну повної амортизації, і протягом дії договору виплачена повна вартість об'єкта лізингу, пов'язана з низкою негативних наслідків, пов'язаних з передачею залишкової вартості майна на баланс лізингоодержувача.

Якщо зазначена передача не передбачає умови оплати, що в принципі і не логічно, бо лізингоотримувач вже виплатив повну вартість об'єкта лізингу, в обліку учасників угоди неминуче утворення фінансового результату, рівного залишкової вартості обладнання. При цьому, в обліку лізингодавця утворюється збиток, який він не зможе віднести на витрати одноразово. Фінансовий результат (прибуток) лізингоодержувача, що утворився внаслідок безоплатного отримання майна, також послідовно визначається податковим законодавством як об'єкт оподаткування.

Якщо передача обладнання проводиться за умовною оцінкою, то це вирішує проблему лізингоодержувача, пов'язану з утворенням оподатковуваного прибутку. Однак в обліку лізингодавця все одно утворюється збиток, відповідний різниці між залишковою вартістю майна та його умовної оцінкою, який включається до складу інших витрат платника податку рівними частками протягом строку, який визначається як різниця між терміном корисного використання цього майна і фактичним терміном його експлуатації до моменту реалізації. При цьому лізингова компанія протягом договору лізингу заплатить податок на прибуток з різниці між лізинговими платежами і амортизацією (і іншими витратами).

З метою уникнення додаткових витрат по угоді, пов'язаних із збільшенням податкових платежів, можна запропонувати наступні варіанти:

1. Кваліфікувати аванс, який стягується при здійсненні більшості лізингових угод, як платіж в рахунок викупної вартості майна, визначивши його величину, як рівну залишкової вартості обладнання по закінченні договору лізингу.

2. Передати майно на баланс лізингоодержувача. Відповідно, не виникне проблем з передачею залишкової вартості об'єкта в

кінці договору і утворенням фінансових результатів. При цьому необхідно врахувати таке: відповідно до чинного законодавства, лізингоодержувач незалежно від методу обліку майна буде відносити на собівартість лізингові платежі, і протягом дії договору лізингу має право застосовувати прискорену амортизацію. Після закінчення терміну договору залишкова вартість майна амортизується в звичайному порядку (без застосування коефіцієнта прискорення), що тягне за собою і збільшення виплат з податку на майно.

Щоб скористатися можливістю застосування прискореної амортизації протягом усього строку корисного використання обладнання, необхідно збільшити термін договору лізингу до строку повної амортизації [4].

Для мінімізації ризику по лізинговій операції, лізингодавець вимагає з лізингоодержувача передоплати в розмірі 20—40 % від вартості. Аванс сплачується з власних коштів у рахунок лізингових платежів, тобто списується на витрати у лізингоодержувача рівномірно протягом договору лізингу. Лізингоодержувач виплачує всю суму амортизаційних відрахувань і ПДВ на амортизаційні відрахування (це повна вартість майна), отже, необхідно провести зниження підсумкових виплат на вже вироблену лізингоодержувачем попередню оплату. Залік авансу, як уже згадувалося, відбувається щомісячно рівними частками протягом усього терміну лізингу. Отже, щомісячний лізинговий платіж зменшується на суму щомісяця зачитуємо авансу.

ВИСНОВКИ

Таким чином, оцінивши методики здійснення лізингових платежів, ми дійшли висновку, що найефективнішим є метод розрахунку лізингових платежів, заснованого на реальному потоці грошових коштів. Так, лізингодавець не відчуває труднощі з виплатою кредиту та податків, оскільки лізингові платежі повністю відповідають витратам лізингодавця.

Не дивлячись, на різноманітність схем управління лізинговими платежами, застосування лізингу як інвестиційного фінансового інструменту потребує свого вдосконалення. Зокрема ми пропонуємо застосування комп'ютерної програма, яка складена на базі вищезазначеної методики, і основним призначенням якої є врахування у розрахунках усього спектру вимог, умов і пропозицій, що допомо-

же підприємству вирішити питання вибору з декількох альтернатив фінансування найоптимальніший варіант.

Література:

1. Закон України "Про лізинг" від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР (до внесення змін Законом від 11.12.2003 р.).
2. Белоусова О.С. Основні напрями державного регулювання й розвитку лізингового інвестування в Україні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. — 2011. — № 4. — С. 18—23.
3. Кобзар Т.О. Лізинг як фінансовий інструмент інвестування підприємств. (Електронний ресурс). — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/74035.doc.htm
4. Куліш Г.П., Кравченко К.В. Лізинг основного капіталу та перспективи його розвитку в національній економіці // Інвестиції: практика та досвід. — 2012. — № 3 — С. 16—20.
5. Мудрик В.В. Лізинг як фінансовий інструмент інвестиційної політики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1472>
6. Подік А.В. Використання лізингу як фінансового інструменту інвестування розвитку економіки // Інвестиції: практика та досвід. — 2013. — № 9 — С. 5—8.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (1997), Law "On Financial Leasing", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/723/97-вр> (Accessed 4 June 2014).
 2. Bielousova, O.S. (2011), "Main directions of state regulation and development of the leasing of investment in Ukraine", *Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, vol. 4, pp. 18—23.
 3. Kobzar, T.O. (2010), "Leasing as the instrument of investment of enterprises", available at: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/74035.doc.htm (Accessed 4 June 2014).
 4. Kulish, H.P. and Kravchenko, K.V. (2012), "Leasing of fixed assets and prospects of development of the national economy", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 16—20.
 5. Mudryk, V.V. (2013), "Leasing as a financing tool investment policy of Ukraine", available at: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1472> (Accessed 4 June 2014).
 6. Podik, A.V. (2013), "The use of leasing as a financial investment tools of economic development", vol. 9, pp. 5—8.
- Стаття надійшла до редакції 21.06.2014 р.*